

HALACHIC AND HASHKAFIC FOUNDATIONS OF MITZVOT BEIN ADAM LECHAVERO

18 - LO TACHMOD - JEALOUSY AND ENVY

OU ISRAEL CENTER - WINTER 2016

1. לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ועבדו ואתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך

שמות כ"ד

2. ולא תחמד אשת רעך ולא תתאווה בית רעך שדהו ועבדו ואתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך

דברים ה"ח

איזו ז"א חמדה?

3. לא תחמד ולהלן הוא אומר לא תתאוה בית רעך - לחייב על תאוה בפני עצמה ועל חמדה בפני עצמה. איזו היא תאוה? האומר 'לויי ש...'. חמדה? הכובש כבושין ליטלן. מנלן התאוה אדם סופו לחמוד? שנאמר לא תתאוה ולא תחמוד

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ פסוק יז

4. או אפילו חומד בדיבור? ת"ל (דברים ז"ב) לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך. מה להלן עד שעושה מעשה, אף כאן עד שעושה מעשה

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה ח

5. וי"ל דלח תחמוד משמע דלא יחייב דמי וכי יחייב דמי ליכא לאו דחמוד כלל

תוספות סנהדרין כה:

6. כל החומד עבדו או אמתו או ביתו וכליו של חבירו או כל דבר שאפשר לו שיקנהו ממנו והכביד עליו ברעים והפציר בו עד שלקחו ממנו אף על פי שנתן לו דמים רבים הרי זה עובר בלא תעשה שנ' לא תחמד... ואינו עובר בלאו זה עד שיקח החפץ שחמד, כענין שנ' (דברים ז"ב) לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך - חימוד שיש בו מעשה

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק א הלכה ט

7. ח"א: ולא חמר 'ירוצה חני'

ראב"ד שם

8. דמבקש ב' פעמים אינו בכלל מפציר. וקצת ראי' לענ"ד דמבקש ג' פעמים הוי בכלל מפציר מהא דאיתא בגמ' (נדרים ט"ז. ושבויות כ"רע"א) הוי מסרבין (פרש"י מפצירין) בו לאכול וכו' אמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא קאמר ע"כ. הרי כשבקשו ממנו שלש פעמים, פעמים השיב לא אכילנא ובפעם שלישית נשבע, הוי בכלל מסרבין דהיינו מפצירין.

שו"ת בצל החכמה חלק ג סימן מג

9. ואם יכסוף אדם שימכור לו חברו שדה או כרם או אחד מחפציו ולא יש את נפשו למכרו, ואם יפצר בו ברוב דברי תחנונים יבוש להשיב פניו, אסור לפצור בו, כי זה כמו הכרח ואונס. והחומד לקחת כל חפץ והוא איש נכבד, שאם ישאל שאלה אור פניו לא יפילון אסור לשאול מעם רעהו מקח או מתת, בלתי אם ידע כי נתון יתן לו בנפש חפצה ולא ירע לבבו בתתו לו

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג

10. ומ"מ פשיטא דבכה"ג שחומד כל רכושו וחפציו של חבירו הוי בכלל הלאו אף שאינו דבר מסויים, ומ"מ כשרוצה להיות עשיר כפלוגי לא הוי בכלל הלאו ורק כשחלות החמדה הוא על חפצו של חבירו שרוצה כמותו ממש, שלפי דעתו ודמיונו אין יופי והפלאה כשל חבירו, ורוצה ג"כ חפץ כזה ממש, אז הוי בכלל האיסור ודו"ק שו"ת דברי יציב (האדמו"ר מסני) חלק חושן משפט סימן סה

11. ג) אמנם ראיתי בשו"ת ארץ צבי ושם (בסל"ד) השיב הגה"ק מגור זצ"ל דלא תחמוד שייך רק בחפץ שאינו מצוי שו"ת בצל החכמה חלק ג סימן מד

אינו היא תאוה?

12. כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חבירו וכל כיוצא בהן משאר דברים שאפשר לו לקנותן ממנו כיון שחשב בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר עבר בלא תעשה שנ' (דברים ה:ח) לא תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד רמב"ם הלכות גולה ואבדה פרק א הלכה י

13. כתיב (דברים ה:י) לא תחמוד ולא תתאוה. ואין הכוונה על תאות הלב בלבד בלא מעשה וילפינן מדכתיב בפ' עקב (שם ז:כה) - לא תחמוד פְּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחָתָּ לָךְ - דאיסורא דלא תחמוד הוא דוקא כשיעשה מעשה [מכילתא]. ואף על פי שממדת חסידות שלא לחמוד כלל אפילו בלב מה שיש לחבירו מ"מ בלאו דלא תחמוד אינו עובר רק בעושה מעשה. ולאו דלא תתאוה אף על גב דתאוה היא בלב מ"מ אינו עובר בתאוה לבו בלבד אא"כ מחשב בלבו איך להשיגה מחבירו וכיון שגומר דבר זה בלבו עובר על לא תתאוה ערוך השולחן חושן משפט סימן שנט סעיף ח

14. י כל החומד עבדו או אמתו או ביתו או כליו של חבירו או כל דבר שאיפשר שיקנהו ממנו, והכביד עליו רעים והפציר בו עד שלקחו ממנו, הרי זה עובר בלא תחמוד. כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חבירו וכל כיוצא בזה, כיון שחשב בלבו איך יקנה דבר זה ונפתה בלבו בדבר, עבר בלא תעשה של לא תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד יא התאוה מביא לידי חימוד, והחמוד מביא לידי גזל; שאם לא רצו הבעלים למכור אע"פ שהרבה להם בדמים והפציר ברעים, יבא לידי גזל, שנאמר: וְחִמְדוּ שְׂדוֹת וְנָזְלוּ (מיכה ב:ב). ואם עמדו הבעלים בפניו להציל ממונם או מנעוהו מלגזול יבא לידי שפיכות דמים, צא ולמד ממעשה אחאב ונבות יב הא למדת שהמתאוה עובר בלאו אחד, והקונה דבר שהתאוה בהפציר בבעלים עובר בשני לאוין, לכך נאמר: לא תחמוד ולא תתאוה. ואם גזל, עובר בשלשה לאוין שולחן ערוך חושן משפט סימן שנט

15. ועתה אבאר דין גזל קרקע. כך הוא האמת, דשלוש עברות הן בענין גזל: הראשונה במחשבה, שמתאוה בלבו לממון חבירו, והשנייה בדבור, שמדבר: אלו היה אותו הממון שלו, והשלישית במוציא מחשבתו ודבורו לפעל והולך וגוזל ממון חבירו שו"ת הרא"ש כלל צה סימן א

16. ... שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו, ומה שבידו נוטלין הימנו. וכן מצינו בנחש הקדמוני, שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו, ומה שבידו נטלוהו ממנו. אמר הקב"ה: אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה, ועכשיו ארור הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה. אני אמרתי יהלך בקומה זקופה, עכשיו על גחונו ילך. אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשיו עפר יאכל. הוא אמר אהרוג את אדם ואשא את חוה, עכשיו איבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה. וכן מצינו בקין, וקרח, ובלעם, ודואג, ואחיתופל, וגחזי, ואבשלום, ואדוניהו, ועוזיהו, והמן - שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם. מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוהו מהם סוטה ט.

17. כל העבירות והחטאים באים מחמדה כמו שאמרו כי לא תחמוד ' כולל כל הדברות וכל התורה. והסתפקות, שהוא ההפוך, הוא יסוד של כל התורה, והוא אמונה שלימה שלא לדאג דאגת מחר הגאון מוילנא אבן שלימה פ' ג'

18. תני ר' חייא פרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. ר' לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בתוכה. אנכי ה' אלהיך וכתוב הכא אני ה' אלהיכם. לא יהיה לך וכתוב הכא ואלהי מסכה לא תעשו לכם לא תחמוד וכתוב הכא ואהבת לרעך כמוך

ויקרא רבה פרשה כד:ה

19. (ד) לאהוב המקום צ"כ שנאמר **ואהבת את ה' אלהיך** ... וענין המלוכה שיראה האדם להשים כל מגמתו וכל מחשבתו אחר אהבת הש"י ויעריך בלבו כי כל מה שיש בעולם מעושר וצניס וכבוד הכל הוא כאין נגד אהבתו ית', וייגע תמיד בצקשת חכמת התורה למטן ישיג ידיעה צה'. והקוצע את מחשבתו צעניינים הגשמיים וצבלי העולם שלא לש"ש רק להתענג ולהשיג כבוד ציטל עשה זו ועונו גדול

ביאור הלכה סימן א ד'ה הוא

20. **לא תחמוד** אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה - איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו. ועתה אתן לך משל. דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בלבו שישכוב עמה כי ידע כי זה לא יתכן. ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים, שיתאוה שיהיה לו כנפים לעוף השמים, ולא יתכן להיות, כאשר אין אדם מתאוה לשכב עם אמו, אעפ"י שהיא יפה, כי הרגילוהו מנעוריו לדעת שהיא אסורה לו. ככה כל משכיל צריך שידע, כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, רק כאשר חלק לו ה'. ואמר קהלת **ולאדם שלא עמל בו יתנו חלקו** (קהלת ב:כא). ואמרו חכמים, בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד. ואחר שידע שאשת רעהו אסרה השם לו, יותר היא נשגבה בעיניו מבת מלך בלב הכפרי, על כן הוא ישמח בחלקו ואל ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו בכחו ובמחשבותיו ותחבלותיו, ע"כ יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו

אבן עזרא שמות כ"ג

21. לא תחמוד לא פסיק טעמא כלל. ואי תימא אפי' חמודא דאורייתא אסיר כיון דלא פסקא, תא חזי - כלהו עבדת אורייתא כלל ובהאי עבדת פרט 'בית רעך שדהו ועבדו' וגו' - בכל מילי דעלמא. אבל אורייתא איהי חמודת תדיר, שעשועים, גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי

זוהר פרשת יתרו צג:

22. קנאת סופרים תרבה חכמה ...

בבא בתרא כב.